

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A konfesszió létjogosultsága.

Bárki is igazi buzgó keresztyén lehet a biblia szellemében és annak tanítása szerint, anélkül, hogy bármely hitvallási iratra esküt vagy fogadalmat tenne. Sőt voltaképen az volna az eszményi állapot, ha az egyetemes keresztyénség minden tagja ugyanazon bibliai hitvallástétellel kapcsolódnék egybe testvéri szent közösséggé. Ámde látjuk, tudjuk, hogy a keresztyén egyház a tapasztalati, való élet színterén mozog, működik, küzd előre célja felé és számos kisebb-nagyobb tagozatokban, alakulatokban, szervezetekben igyekszik betölteni misszióját. Célrányos haladása és gyarapodása végett pedig, kivétel nélkül minden egyes egyházi közösségnek, mondjuk hitfelekezetnek, a biblia mint közösen elfogadott tanbeli és erkölcsi kánon mellett, megvan a maga egyéniesen jellegzetes külön elvi rendszere, alapprogramja, azaz hitvallása, amelytől megválni, amellyel szakítani annál kevésbé hajlandó, mennél régibb keletű és kipróbált erejű védelmi biztosítékául tekintheti őseinek e vallási szent örökségét. Rám nézve tehát, egyéni üdvbizonyosságom, ethikai köteleseim és egész valóm szempontjából nem lehet közömbös, sőt határozottan szükséges tudnom, hogy én miért vagyok református keresztyén s miért nem vagyok és nem is lehetek egyetlenegy más vallási közösségnek sem a tagja? Ezt a tudatosságot pedig kizárólag csakis az egyházam hitvallásából vagyok képes megszerezni és igazolni, mert ebben az okmányban látom világosan, meggyőzően és általam teljesen elfogadható módon bebizonyítva azt, hogy nekem a biblia tanításáról, a kinyilatkoztatásról miképen lehet és kell gondolkoznom és ennek alapján mit és miért hiszek? Ugyanebben a hitvallásban látom bibliahíven föltárva az összes egyéb vallási és ethikai vonatkozású teendőimre, létszükségleteimre és életcélomra tartozó tételeket is.

Ilyen hitbizonyosságra és tudatosságra a

nyugati és keleti egyház tagjainak kevésbé van, sőt nincsen is szükségök, amennyiben ők azt hiszik és azt vallják hitbeli igazságnak, amit az egyházuk, illetőleg az azok képviselői testülete, t. i. az emberi hagyományon alapuló rendszer szerint szervezett papság tanít és rendel. Ámde már a biblia alapján álló protestáns keresztyén ember lelkiismereti szabadsága avval a kiváltsággal jár együtt, mely szerint néki joga is, kötelessége is, hogy megvizsgálja a vallás, a hit és az erkölcsiség alaptételeit s bármely egyházi vagy emberi tekintélytől függetlenül, egyedül az isteni kijelentés igazságának engedelmeskedve, szabadon, önkéntesen határozza el magát arra, hogy az egyetemes keresztyénség melyik egyházi szervezetének a kebelében akarja megismerni az igazságra, szabadságra, boldogságra és örök életre vezérlő utat. És bár a hitvallástételi iratoknak magukban véve nem az a feladatuk és céljuk, hogy minden egyes embert csalatkozhatatlanul meggyőzzenek minden hittételtől és erkölcsi kötelemről, minthogy ez tulajdonképen csakugyan a Szentlélek vezérlete mellett a biblia missziója: mindazonáltal a szentírás elfogulatlan, helyes és avatott értelmezése szerint megszövegezett hitvallás hathatós gyámolítást, megbízható útmutatást nyújt a hitbeli, erkölcsi igazságok józan, észszerű, hű megértéséhez és élő példákkal erősítvén meg a benne megállapított sarkalatos jelentőségű tételeket, úgyszólván kitörölhetetlenül belevési a hitfelekezeti jellemet a szívbe, kebelbe, harmad- és negyedízigen. Ez a tény a konfessziók létjogosultságának és fennmaradásának kiváló bizonyossága. Megjegyzendő azonban, hogy csakis az az igazi keresztyén hitvallás, amelyben mindenütt Jézus szól a proféták és apostolok ígéje által; ellenben amely vallási programban ez az ismérv nincs meg, ott a legfellebbezősebb bölcselkedés, és a még oly hangzatos hatalmi kiszólások és kenetes szóhalmazok is csupán zengő érc és pengő cimbalom.

Történelmileg, hittanilag, ethikai alapon, el-

fogulatlan elemzés és kritika szerint megbizonyosított tény, hogy a református keresztyén egyház vallástételi irataiban, közelebbről a hazánkban szintén egyetemlegesen elfogadott heidelbergi kátéban és a második helvét hitvallásban, kétségbevonhatatlanul meg van az a bizonyágtétel és az a bibliai kezesség, mely szerint a református keresztyén egyház a Krisztus ősi és igazi anyaszentegyházának egységében híven és szilárdan benne van; továbbá, hogy a református keresztyén egyház az apostoli őskeresztyénség hitágazataitól eltérő, idegen, vagy téves tanokat sohasem hirdetett, sem nem hirdet és semmiféle hitbeli szakadással vagy eretnekséggel semminemű közössége sem volt soha és nincs jelenleg sem. Noha azonban minderről és az ezzel kapcsolatos alapigazságokról és létfeltételekről teljes biztosítékot nyújtanak a mi református hitvallásaink, minélfogva fennmaradásukat, terjedésüket biztosítanunk, oktatói és nevelői hatásuk gyarapodásáról gondoskodnunk szükséges, hasznos, áldásos és így mellőzhetetlen egyházi kötelesség: mégsem állítjuk, hogy ezek az immár századok viharában kipróbált konfesszióink elévülhetetlen hatályú és örök érvényű kánonok volnának. Nem ilyenek — mert emberi elme termékei — ezek; de nem ilyenek ám azok a többi, bármily nagy népszerűségű és tekintélyű zsinatok által készített, szentesített és kibocsátott konfessziók sem. Örök életű, változhatatlan tekintélyű kánon egyedül a szentírás, amellyel nem állítható párhuzamba semmiféle emberi mű, legyen az akár a trident, akár az augsburgi, akár az anglikán, vagy a helvét hitvallás.

A szentírás ama legfőbb tekintélyének elismerése indította a mi második helvét hitvallásunk ősi aláíróit arra a nyilatkozatra, miszerint: ha valaki az ezen hitvallási okmányban megszövegezett tételek részletesebb kifejtését kíváná: ők erre bármikor és mindig hajlandók és készek, sőt akik őket az Isten beszédéből jobbakra tanítanak, azoknak köszönet kifejezésével engednek is az Úrban. Minden református keresztyénnek széles e világon ez az elvi álláspontja és lelkiismereti meggyőződése, de ez egyszermind a szabadelvű haladás, fejlődés törvényének rendje is, miképen tegnap és ma, azonképen mindenha.

Dr. E. J.

Rejtélyek.

A takarékoságról van szó.

A *Lelkészegyesület* múlt évi 8. számában olvastunk egy igen okos vezércikket, melyben örök igazságként hangzanak a következők: „A természet oekonomiájában

az okszerű gazdálkodás isteni törvénye az, hogy minden erő megfelelő helyre van állítva és semmi eredményre nem lesz felhasználva nagyobb és értékesebb, de kisebb és értéktelenebb erő sem, mint amennyit az egyenlet ismeretlen oldala kíván. Az emberi elme hatása alatt bármilyen összetett és kiképzett formát nyer is a közéleti berendezkedés, a természet bölcs rendjének alapelveitől eltérnie nem szabad s büntetlenül, kártétel nélkül nem is lehet. A fejlettség legmagasabb fokának sem szabad a földbe írott, a természetben kijelentett isteni igazságoktól eltérnie. A szellem fennszárnyaló magassága szálljon le a földre, beszéljen vele, mert ez mindig bölcsességre tanítja.”

E kijelentésszerű igazságok, egyháztársadalmi berendezkedésünk mértékéül is vehetők. A kiinduló pont mindig az: *mit akarunk elérni?* Az elért eredmény lesz aztán az alkalmazott eszközök igazolása.

„Az emberi elme hatása alatt bármilyen összetett és kiképzett formát nyer is a közéleti berendezkedés”, — mondja az idézett megfigyelés. Egyházi berendezésünk is elég kiképzett formákat nyert. Maradjunk csak a magunk kerületében, vegyük csak kezünkbe a tavaly júniusi jegyzőkönyvet, annak végén megtaláljuk, hogy 46 tényleges bizottság működött 537 taggal, a kerületi gyűléseken kívül, hogy rendet tartson, megvizsgáljon, javasoljon, rontson-építsen, referáljon. Mennyi idő, mennyi erő, mennyi pénz! Vajjon megkívánta-e ezt az egyenlet ismeretlen oldala? Vagy elég lett volna 537 helyett 53, vagy akár 13! Mert a vizsgálat, intézkedés minden tárgya meg van állapítva, végzésre hivatott személye beállítva, törvény, paragrafus szab keretet, irányt mindenütt, be van állítva a gép, csak mozgató erő kell neki s ha ez megvan, a gépész akár szundikálhat; de ha mozgató erő nincs, száz gépész is hiába löt-fut.

A hatások és eredmények viszonya minden életmozgásnál ugyanazon nyomokon jár. A *kalória érték* egy liter víz egy fokkal való felemelésénél, vagy az emberi testszervezet kellő hőfokon és mozgásban tartásánál, sőt a szellemi és erkölcsi hevületeknél is, ugyanazon törvény szerint érvényesül. Ez alapon a közönséges motorvezető is tudja, hány névleges lóerőre van szüksége egy bizonyos munka végzésére s ahol kettő elég, ott nem tüzel, nem hevít négyhez.

Milyen egyszerű dolog ez!

Van nekünk egy gimnáziumi felügyelőnk, akit nem győzünk eléggé tisztelni, becsülni, szeretni; aki gyönyörű előterjesztéseket tesz, okos javaslatokat, megérdemelt dorgálásokat, tiszta útirányokat. Írásait, beszédeit nagy figyelemmel hallgatja, tárgyalja kistanács, nagytanács, kisbizottság, nagybizottság, mindenik hoz valami határozatot, illetve az előadói javaslatokat elfogadja, végre a közgyűlés elé kerül, amely végleg szentesít minden jót. S az eredmény? Ha elfogadnók eredményül azon jellemzést, melyet legutóbbi felolvasásából merítettünk,

amelyben jellemezte egész református tanügyünket, hát... no de ne fogadjuk el, csak mondjuk azt, hogy ahol megfelelő erők, igazi tanítók vannak, ott van eredmény; különben lehet szép iskola, teljes felszerelés, még jófizetés is: „a test nem használ semmit, lélek elevenít meg”. Úgy gondolom, hogy minél kevesebb bizottság és minél jobb tanárok. „A szellem fennszáryalása szálljon le a földre, beszéljen vele, mert ez mindig bölcsességre tanítja”.

Mert minden bizottsági munkálkodásnak csak felügyeleti kötelessége lehet és pedig két irányban. Egyik az, hogy a megbízott, vagy megbízottak lelkiismeretes tudással vezessék az intézmény fenntartására rendeltetett *anyagi alapokat*, akár pénz ez alap, akár ingatlan-ság. Másik az, hogy az intézmény szellemi és erkölcsi munkásai szintén lelkiismeretes tudással *neveljék* a rájuk bízottakat. Törvény van erre is, arra is, teljesítse ki-ki a törvényt s ha akár nem tudja, akár nem akarja: álljon odébb, tehetségének megfelelő helyre. Mert minden tehetségnek, még a korhelységnek is, van megfelelő munkatere. A korhely lehet csapos. És így tovább.

Kezembe veszem kerületünk legközelebbi jegyzőkönyvét. Több, mint 50 nagy ív. Csak a scontrója két nagy árkus. Micsoda pontos, gyönyörű munka! A Kiss Ferenc főjegyző lelke ragyog minden betűjéből. Az a pontos, rendező lélek, melyet megbámultam már Püspök-ladányban is, láttam a kerületi levéltárban, láttam a Kálvineumban, láttam mindenütt, ahova beteszi a lábát. Azonban, Petőfiként:

„ a puskagolyóbis
kétszerakkorra nem megy, mint amennyire megy”.

Így vagyunk a kiváló tehetségekkel is. Ezeket is oda kell helyezni, ahol legáldásosabban hatnak. Nagyon szép az a jegyzőkönyv, a levéltári nagy rend, — akár egy pompás római *columbarium* — és a többi, de ha megyek a dolgok gyökeréig, azt kérdezem a régi katekizmustal: „*miután pedig mindezeket tudod, mi hasznát vésszed?*” — akkor veszem észre, hogy a tehetségekkel nagy prédaságot üzünk. Holott egy apostol *a maga helyén*, száz élet forrását nyitja meg és száz Cézár a nem neki való helyen, millió életet pusztít. Azt veszem észre, hogy egy lámpás megfelelő olajával, tiszta fényt terjeszt hosszú időn át, míg olaját megosztva, hamar elfüstölög. Csak Kiss Ferencről essék szó most, — mert az én belátásom szerint, az ő lámpására legeslegelső szükség van a kollégiumban, — mennyire el van osztva, gúzsba van kötve, az a világító és hevítő erő, mely kizárólag arra volt szánva, hogy a leendő pásztorok onnan merítsenek vezető világosságot és hevítő erőt! Lélekig ható kár minden óráért, melyet az ő lelki erejéből lekötnék. mennyit lekötnék! 18 bizottságnak a tagja — és pedig ő nem szokott csak időöltő tag lenni. Csak ott nincs, hol multhatatlanul lennie kellene: a tápintézeti bizottságban. Vajjon többet használ-e az a 91 nagy levélre le-

nyomatott jkönyv, mely a tanügyek bizottsági munkálatának csak kivonataként szerepel, mint ha a lelkész-képző igazgatótanárának lelke szikráit növendékei hordának szét, életmelegítő lángot gyújtogatva a maguk népének szívében, hogy a krisztianizmus neve alatt ne ilyen bódult néptömegek roncsolják egymást, hanem a nagy apostol utasítása szerint „tökéletes legyen az Isten embere, minden jócselekedetre tökéletesen felkészített.”

Csak nagyjából érintem minde dolgokat, *a takarékoságra vonatkozólag*, a világpusztítás ez örülten préda napjaiban, midőn *szóval* mindent elkövetünk, hogy ment-sünk, gyámolítsunk, *tettel azonban mindent megteszünk*, hogy pusztuljon, ami élni-és gyönyörűsége való.

Andrássy Kálmán.

Iskola

Vallástanítás és a tanító.

A református tanítóság fizetési nyomorúságból folyó elégedetlensége és keserősége magában véve is súlyos helyzetet teremt a vallástanítás munkájában, mert a lelkek magasabb szárnyalású törekvéseit lenyűgözi, közönséges napszámos munkára kényszeríti, amelyből hiányozván a tárgy meleg szeretete, nem képes elérni az ideális tancélt, t. i. a fenséges és életre kiható *érzelmi és erkölcsi* eredmény érvényesülését.

Az ember egész benső életének rendszeres ápolását, az erkölcsi jónak a központba való beállítását s a mai embervilágnak újjáteremtését várjuk a rendezett vallástanítástól, mert a szédületek partjain járó lelkek új ég és új föld után áhítoznak.

Ezért a forgolódo munkásokat minden nyomasztó tehertől mentesíteni és úgy szaktudás, mint általában pedagógiai eljárásukban magasabb színvonalra emelni kötelességünk.

Az újabban keletkezett társadalmi mozgalmak is erős próbára tették, részben megzilálták a tanítóság lelki állapotát s ingadozó, súlyosító úton kívánták meglopni elhatározó akaratát.

Ki ne tudná azt, hogy a sziveket előntő keserőség, közvetlen a világháború kitörése előtt, a nagyhangú, de kevés jó eredménnyel dicsekvő „szociáldemokrácia” karjai felé dobta a túlságosan radikális elemeket, melyek — mondhatjuk — komolyabb előrelátásban szűkölködvén, úgy vélték, hogy a mutogatott tetszetős alapon feláldoznak és elégetnek mindent a szociáldemokrácia ígéretésének lármás mezői előtt.

Vágyakoztak az új föld után s azt hitték, hogy az eget kilökhetik törekvésük útvonaláról.

Hiszen a világfelfordulás kezdetén nyíltan is merték már némelyek hirdetni, hogy a vallás építő és fenntartó ereje nem érvényesülhet többé, a legfelségesebb krisztusi eszmény, a *szeretet* nem birkózik meg az

elvadult emberiséggel, *csődbe* jutott, mint a jobb lelkek álmoképe.

És nem vették észre, hogy maga a hamisan ígérgető szociáldemokraciáság jutott igazán *csődbe*. Nagy eszméi foszlány-felhőkkel változtak, hangos apostolai elnémultak és jó részben beszegődtek a világháború gonosz intézőinek kolomposaivá, megtapostak, megcsúfoltak mindent, amit eddig hirdettek és a tömegek jobb jövőjének érdekében hangosan ígérgettek.

Egyetlen életreménységük csak a lebecsült krisztusi szeretetnek, romjaik közé pattant szikrája marad, hogy ennek felgyújtott tüzenél próbáljanak majd jobban és igazabb úton újra építeni s a múltak hibáiért vezekelni.

A tanítóság egyrésze is megérzi és szenved lelkében a világgá kürtölt túlzások miatt. Ott maradt életenergiája redői között sok szétfroccsent betegség bacilusa, mely sokszor megbénítja tehetségét, munkakedvét s nem engedi őt egész lelkével érvényesülni.

A szakszervezeti nyomorúságok, ha nem tudták is alakulatban behódítani, de munkálkodási tevékenységét — sok esetben — devalválták, mert amíg eddig — utógondolat nélkül, — mindig nemesebb szempontok szerint szabta meg működésének útirányát: addig — a kiábrándulás időszakában is — a tanítók egyrésze, múlt és káros álmokdének tartja egész életerejével áldozatot hozni a köznek javára és a pragmatikus eljárás módján megelégszik bizonyos százalékszerű munkaerő felhasználásával. Az a régi nagy és mély értelmű igazság, hogy: „Aki a közönségnek akar használni, legelső kötelessége önmagáról egészen megfeledkezni“, manapság értékét vesztette és csak kiváló elmék, vagy kigúnyolt idioták próbálják értékét gyakorlatban is alkalmazni; de a nagy tömeg imígyen gondolkozik és hideg számitással eképen ítél: „Az ember, a maga anyagi életének biztosításától nem ér rá és nem is képes áldozatot hozni, elég, ha annyit tesz a közért, amennyire társadalmi vagy hivatalos állásában a törvény és pragmatika kötelezi“.

Ez pedig a tanítói hivatás rideg lebecsülése és nem elég arra, hogy általában is, de különösen a vallástanításnál teljesen összhangzatos és élő munkát folytasson; olyan *élő és éltető* munkát, hol a lélek legfinomabb érzelmeinek ápolásáról, az eszményiek fennkölt és legboldogítóbb világának megteremtéséről, vagy legalább tudatos megmozdulásáról gondoskodunk.

Hozzájárul még ehhez az a hiányos készültség, mely a vallástudomány körében megelégszik a mostani színvonallal, hogy t. i. a tanító képes megtanítani, betanultatni iskolájában a kiszabott és előírt anyagot.

Ez pedig általában sem elegendő, mert hiszen minden tárgynál mélyebben kell gyökerezni a tanító tudásának, tárgybeli ismeretének, mint amennyit előad az iskolában: mennyivel inkább áll ez a vallástanításnál, hol igazán mélység és magasság váltakoznak egymással, hol az egész vallásos hitnek ismeretbeli és kedélyi-érzelmi oldala *cselekvő akarattal egyben*, elválhatatlanul kapcsolódik össze.

Ma szakembert kívánunk minden foglalkozásnál, a vallástanításnál meg hivatásos szakemberre van szükségünk, aki nemcsak megtanítja a vallásbeli ismereteket, de oktatása közben — merítvén a biblia és vallástudomány mélységeiből — fel tudja költeni, képes erősíteni a szunynyadó hitnek s ezzel kapcsolatos magasztos érzelmeknek felséges megnyilatkozását. Itt jutunk el aztán ahhoz a végcélhoz, hogy — amint már mondtam — a lélek személyes hozzájárulásával láthatóvá lesz a *vallás kedélyi és érzelmi oldalának cselekvő akarattal egyben*.

A vallástanításnál tisztán rekordszerű anyag-tömés-sel nem érünk el semmit, hiszen ez csak hideg kibővítése az ismereteknek — úgyszólván — mechanikus oldala, még pedig élet nélkül való oldala az egész munkának; a mechanizmus pedig halála minden vallásnak és a benne életre kelhető kedélyi-érzelmi benső világ megmozdulásának.

Ennyi lenyűgöző teher és akadály megállapításával elmondhatjuk, hogy a tanító vallástanítási munkája nem lehet, — vagy legalább jórésztben — nem lehet olyan értékű, mint amelyet tőle várhatnánk és a tárgy minden oldalú ismerete, belső tartalmának kapcsolatos gondozása mellett talán meg is követelhetnénk; hiszen nem az egyén, hanem a megcsontosodott és újhodást váró rendszer felelős mindazért, ami hiányokat, hézagokat mutat és ami az élő, bensőségteljesebb vallásosság *cselekvő jelenségeit* nem engedi érvényesülni.

Még a rendes, elemi iskola felsőbb osztályaiban is ezért kívánom a hivatásos szakferfiak, mint lelkészek és erre képzett vallástanítók kezébe adni a vallásoktatást és ezért kívánom ezen a téren a gyökeres rendszerváltozást, mert a régi, sablonos eljárás nagy károkat okoz és nagy veszedelmeket hordoz méhében.

Az ismétlődő iskolások önálló vallásoktatása, amelyről majd szólni fogunk — ilyen kezdetből kiindulva és ilyen szilárd alapon építő készséget tapasztalva, bizonyára megtalálja a maga útját és módját a református vallás magasabb rendű ápolásához.

Csak hivatásszerű munka, szakítás a régi módszerekkel és érdeklődőbb, bővebb foglalkozás a vallástanban előtörő keresztyén élő hittel és érzelmi erkölcsi értékkel — s mindenek megadatnak nekünk.

Sinka Lajos.

„A tanítókhoz.“

A néptanítók lapja 1916. évi 52. számában a fenti című vezércikk olvasható, melyben a V. K. Miniszter úr buzdítólag szól a nemzet napszámósaikhoz, a néptanítókhoz, hogy „a serdült ifjúság erkölcsi és értelmi fejlődésének irányát, miután a már abnormalis viszonyok miatt rossz útra terelődött, siessenek a helyes útra terelni, annyival is inkább, mivel erre számtalan mód is kínálkozik a tanítónak. Ilyen a község és az ország életének sok jelensége; az egyszerűbb emberek ügyes-bajos dolgaival való törődés, tanácsolás és segítés“.

Ezen magas helyről jövő felhívó szó, mint látszik is, legelső sorban azoknak a néptanítóknak szól, kik kint a provinciákon, falvakban végzik szerény, de magasztos hivatásukat, a népapistolokodást. Nem is egészen új dolog, hogy a magyar apostolokhoz szó hallszik a magasból, volt ily természetű felhívás a néptanítókhöz az 1898. évben is, amikor a Várkonyi-féle földosztó, alsóbb néposztályú magyarokat kellett felvilágosítani arról, hogy rossz úton járnak, vagy amikor az országos fogyasztási és hitelszövetkezeti eszméket kellett megtestesíteni és a községekbe bevezetni.

A magyar néptanítóság szívesen fogadta a felhívásokat és vitte véghez azon országos közérdekű szociális munkákat, melyekre felhívták. És pedig dolguk végzéseiben egyöntetűen munkálkodtak, úgy a falvakban, mint a városokban s úgy a felekezeti iskoláknál, mint az államiaknál. A munkáért kijáró jutalmazásnál az állami tanítók jutalmazása nagyon gyéren történt, a felekezeti tanítók pedig elbocsáttattak „a mór megtette kötelességét, a mór mehet” ismert közmondással.

A magyar néptanítóság a mostani felhívásra is széttagolatlanul és egyöntetűen fogja a reá váró nagy és nehéz szociális és kulturális munkát végezni, mert a magyar néptanítóság lelkében egyenlő fellángolással ég a hon szerelme. „A haza minden előtt.” Hogy ezen jelszó a magyar néptanítóságnak nemcsak az ajakán, de szívében is él, kiállotta a tizenhárom tűzpróbát, bent a béke idején a hazában s kint e földi világot átforgató gyilkos öldöklésben a harctereken. És most így találja a magyar néptanítóságot, mint a közös munkában egy embert, de az államhatalom által szétforgácsolt erőt, a legújabb korszaknak hajnali fénye.

Se egyenlő munkaköre, se egyenlő fizetése a magyar néptanítóságnak.

Elképzelhető-e pedig a legnagyobb naivitással is, hogy az összedőlt romokból felkelendő új korszak egészségesebb testbe öltöztetésére ilyen körülmények és viszonyok mellett, lehessen olyan néptanító generációt állítani, melynek bár igyekvő munkáján, áldáshozó gyümölcs érlelődik?

Lehetnek egy országnak hatalmas államférfiai, nagytehetségű diplomatái, tudományt terjesztő nagy iskolái, lehet ipara, kereskedelme és nagy közgazdasága, de ha nincsenek egészséges szellemű erős népvezetői és okos szerű gazdaságot űző értelmes kis gazdái, úgyszólván, nincs köznépi értelmi és erkölcsi kulturája, olyanná lesz az az ország, mint a beteg testben levő nagy lélek, mely tudná, hogy mi válik javára és mit kellene tennie, de nincs hozzá testi ereje.

Már pedig ebben az új korszakban, melynek hajnali fénye besugározza a meghalt korszaknak véres romjait, a józan közfelfogás nem lehet más a nemzetek jövő életére, mint az, hogy minden nemzet erősségét és egészséges közszellemét, a köznép magasabb fokú kulturája teremtheti meg.

Okúlhatunk bőven a múltak példáin s láthatjuk, mik voltak a népnevelés ügynek kerékkötői:

1. a néptanítók széttagoltsága,
2. a népiskolák szervezetlensége,
3. a férfi tanítóképzők helytelen beillesztése a középiskolák sorában és a kiképezésnek alacsony fokúsága.

A magyar néptanítóság látja és érezi most is a bajt, mely köztársadalmi életünket oly mélyen és gyökerében támadja és sietni is fog a serdülő ifjúság értelmi és erkölcsi életén ijesztően fellépett kórt gyógyítani, de viszont hallják meg, akiket illet, hogy a nagy vajadások között születendő korszakem téresebb helyet követel a társadalmi élet terén a jövőre nézve a néptanítóság részére.

Hát e hazában minden rendű és rangú osztálynak lehet és van bizonyos cél felé haladó önálló munkaköre, csak a nép tanítóinak nincs?! Annak az élesztő erőnek nincs, mely a nyomorult s tehetetlen porsátorban felkölti és munkára bírja az éltető szellemet s rávetíti a porra a tökéletesbedés fénysugárait? Azoknak nincs, akiknek elsősorban köszönheti az ember az ő jellemes becsületességét, akik egész életen át hivalkodás nélkül híven fáradoznak az egyén és a társadalmi közjavak előmozdításán? A komoly szellemi munkások közül csupán ezek ne kaphassák meg azt a helyet a társadalmi osztályok között, ahol részökre a kitűzött cél elérésére irányuló önálló munkakör biztosíthatnák, melyen pozitív eredményeket mutathatnának fel a nemzeti kultúra és a közjólét megalapozásában?

A letűnt kor halála és az új kor születése sok olyan eltakarítani való romhalmazt hagy és új alapozást fog kívánni, ahol a nemzet kultúrnap számosaira nagy szüksége leend az országnak. Itt tehát az idő, hogy a méltó munkás megkapja munkája méltó jutalmát.

Szabolcsbáka, 1917 február hó.

László Gyula,
a felsőszabolcsi református
tanító-egyesület elnöke.

Közélet

Diszcredítálás és rehabilitatio.

Eléggé sértő kitételekkel támadja az albizottsági jegyző a pénztári tisztviselők személyi pótlékának kérdését. Készséggel megvilágítom az ügyet, már csak olvasó közönségünkre való tekintetből is.

Ezt a személyi pótlékot az egyházkerületi költségvetés soha se vette fel névszerinti felosztás szerint a rovat közé, hanem egy összegben osztatlanul mutatta ki. Így történt ez az 1916. évi költségvetésben is és pedig a pénztári hivataltól készített eredeti tervezet szerint, megegyezőleg az 1910. évi 313. számú végzésben meghatározott összeggel, de kipótolva a 408—1911. sz. alatt engedélyezett 15%-os emelkedéssel. Mikor aztán az egyházkerületi pénzügyi bizottság helyet adott a tisztviselők kérelmének, hogy a személyi pótlék 2000 koro-

nára emeltessék; részint a korábbi gyakorlat szerint, részint az idő rövidsége miatt a költségvetés I. cs. szükséglet I. 12. pontja alatt ismét tagolás nélkül maradt a tétel egy összegben. A költségvetést sietve kellett nyomtatni az őszi közgyűlésre, mert hiszen a pénzügyi bizottság és a közgyűlés tanácskozása közt (nov. 10-én és nov. 24.) igen rövid volt az idő. De hogy kérdés ne férközzék a megosztáshoz: a pénztári hivatal legfőbb egyházi többsége utasítása szerint a 6-ik számú indokolásban zárjel közt tagolta a tételt. Sejttem, hogy a jegyző urat az indokolás fogalmazó kézírata tévesztette meg, vagy csalta lépre. Ugyanis az indokolásnak a gyűlés előtt készült s az egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz felterjesztett kéziratában még nem foglalhatott helyet a felemelés, mert hiszen a kérvény sorsa csak a gyűlésen dőlt el. Az lett volna „filius ante patrem“, ha már a döntés előtt be lett volna illesztve a tervezetbe és az indokolásba. A kedvező határozat után úgy ebben a pontjában, mint sok más tételben a tervezet megváltozott. Ez a sorsa minden évben a tervezetnek. Ehez képest a pénzügyi bizottság határozatának megtörténte után ki kellett igazítani a költségvetési munkálatot. A kiigazítás a pénztári hivatal betérjesztett első tervezetének kéziratában ment keresztül. Ezt a kéziratot aztán újra írták s úgy adták a nyomdába. A jegyző úr nyomozott, kezében járt az első kézirat, amelyben a kiigazítás megtörtént. Talán abból következte, hogy itt akár hamisításról is lehetne szó? A pénztári hivatalnak a költségvetés készítésével foglalkozó tisztviselői gondosan őrzik azt az okmányt, mely a személyi pótlék megosztásának módját feltétlenül igazolja. *Keresztlevél* ez, mely azt a kisebbítő, gúnyos kifejezést, hogy „*fattyú*“: megcáfolja. A tisztviselők a pénztárban eskü mellett szolgálnak. Ezt az esküjüket soha meg nem szegték. A jelen esetben sem. Az az imparlamentalis szó pedig egész súlyával, a merész és igaztalan állítás fejére hull vissza. Aztán ugyan mire való ilyen bagatell-ügyben budget-jogról országgyűlési hangzatos kitéletről beszélni? Am, ha kételkedik az albizottsági jegyző úr a pénztár okmányának létezéséről: ő is, de akárki más érdeklődő is megtekintheti azt.

A jövedelem-költség-kimutatást érintő tudósítói észrevétel nagyon a helyén volt. A múlt őszi egyházkerületi közgyűlés 106. lapján 2. alatt szóról-szóra ott áll ez: „sajnálattal nélkülözi az egyházkerületi közgyűlés a jövedelem- és költségkimutatást“. Ezt a mondatot a jegyzőkönyvből törölni nem lehet. Az, ami ez után a mondat után következik, t. i. „illetőleg“, — nem egyéb politikai stylizálásnál.

De hát az a kifejezés, amikor pur et simple arra utasítja a gazdasági tanácsot, hogy a gazdálkodást illetőleg „*hü képet*“ tárjon a közgyűlés elé, nem kihívja-e a megjegyzést? Mikor ment „*hütel*en kép“ a gazdasági tanácstól a közgyűlés elé a gazdálkodást illetőleg? Mégis, ha csak annyit mond az előadói javaslat, hogy „*teljesebb, kimerítőbb legyen a jelentés*“, azt érteném. A koll. gazdasági tanács ezt a teljes és kimerítő képet az 1917. évi költségvetés rendjén bemutatta. A bajok orvoslásának módozatát is érintette. A költségvetést pedig épen akkor, ugyanazon gyűlésen tárgyalta a közgyűlés, amikor a számadás ügyét. De hát hiába, az albizottsági jegyző úrnak épen olyan messze esett a számadás kérdése a költségvetés kérdésétől, mint akár a 408—911. számú végzéstől visszafelé a 313—1910. évi végzésig. Pedig az a két munkálat, számadás és költségvetés eléggé kapcsolatos. Csak nem kell minden áron hibát keresni akarni.

Mindjárt másképp igazodik a dolog. Ha más években a gazdasági tanács másként tette: az indokolt volt, mert a számadás a tavaszi, a költségvetés az őszi közgyűlésen került tárgyalás alá.

El nem fogadható magyarázatot kísérel csatolni a „*visszhang*“ a 667—1915. évi 6. pont alatt foglalt határozat mentetetésére. Idézzük itt azt szóról-szóra: „A folyó s rendszerinti jövedelmeknek a hátralékból származó jövedelmektől való megkülönböztetése végett, úgy a számadásban, mint már a költségvetésben is, a kettő külön tüntetendő fel“. Hát ezt se a gazdasági tanács, sem a pénztári hivatal nem értelmezhetette úgy, amint most a „*visszhang*“ magyarázgatja. Abban a gazdasági tanácsban pénzügyi vezéregyéniségek ülnek. A pénztári hivatalnak is van valamelyes belátása. A gazdasági tanács ugyan elébb meghagyta a pénztári hivatalnak, hogy legalább a bérleti jövedelmeket a 667—915. sz. 6. pontjában kifejezett kíváncságot szerint kezelje a számadásban. De a pénztári hivatal erre a kérdésre vonatkozólag kimerítő előterjesztést tett, amelyben bizonyos kioktatások is foglaltattak. Hogy a határozat értelmi szerzője egy később megjelenő „*visszhang*“-ban miként értelmezi a saját gondolatát: akkor még senki sem sejtette. Annyi tény, hogy a 667—915. sz. határozatot előbb nem lehetett másként értelmezni, mint ahogy a gazdasági tanács értelmezte. Feltehető, hogy az albizottsági jegyző úr is gondolkozóba esett a pénztári és gazdasági tanácsi jelentések olvasása után. Azonban egy „*visszhang*“-ban nem lehet az egyházkerület határozatát magyarázgatni. A „*budget-jog*“ analógiájára ezt csak az egyházkerület teheti. Már pedig ha foglalkozik is az egyházkerületi közgyűlés a 412—1916. sz. végzése 5-ik pontjában a 667—916. sz. végzés egy részének az értelmezésével: ez az értelmezés nem terjed ki a hátralékból folyó jövedelmeknek a számadás keretében elrendelt külön kimutatású kezelésére. Én nem kívánom azt az epithetont ruházni a *visszhang* ide vonatkozó passusára, mellyel a „*visszhang*“ az egyházkerületi 1916. évi költségvetés indokolásának 6-ik pontját megtisztelte, de megállapítom, hogy a „*visszhang*“ illetéktelen magyarázatát jogosúlnak el nem fogadhatom. Filius ante patrem. A száraz-malom taposására vonatkozó hízeltő nyilatkozatból a pénztári hivatal nem kér, ott nincs száraz-malom, amelyben a tisztviselők taposó munkát végeznének. A hangzatos „*liquid*“ nyilvántartás emlegetését semmi tekintet nem teszi szükségessé. Ha a jegyző úr belenyúlt a kérdésbe: tessék kellő helyen világosan határozatot provokálni, mely nem ad okot a félreértésre. Az a kísérlet, mely — bizonyára a pénztári hivatalt érte — a szakértelemre való célozgatással akar ambicionálni a határozat értelmi szerzőjével szemben a gondolatolvasásra: senkit meg nem téveszt. Midőn pedig az a passzus, mely így szól: „*ha csak a kényelemszeretet nem győz a hivatás érzetén*“, annyira igazságtalan, hogy szó nélkül nem hagyhatom. Ha a pénztári hivatal kényelemszeretetéről disszertál a „*visszhang*“: ennek a bántó szónak a felvetése involválja azt a gyanúsítást, hogy a pénztári hivatalt a 667—916. sz. e. ker. végzés foganatosításában a kényelemszeretet gátolja. E nélkül mire való ezzel a kifejezéssel előhozakodni? No hát soha igazságtalanabul nem gyanúsította meg senki a pénztári hivatalt, mint a „*visszhang*“-nak ez a kifejezése. Hiszen köztudomású, hogy a pénztári hivatal tisztviselői — már kiki a nekie adatott talentumok mértéke szerint — állandóan annyira több órát töltenek a hivatal szolgálatában, hogy egy évi szolgálati idejük bőségesen kitesz másfél esztendőt. De

hát ezt a „visszhang” írója nem tudja, vagy nem akarja tudni. Mert ha akarná: nem dobná oda fölényes kézlegységgel a kényelemszeretet emlegetését. Bár fentebb szóról-szóra idéztem, de kénytelen vagyok ismételní a 668—915. évi végzés 6. pontjának egy részét, mely ezt mondja: „*úgy a számadásban, mint már a költségvetésben is, a kettő külön tüntetendő ki*”. (t. i. a rendszerinti jövedelem és a hátralékból származó jövedelem.) Ezt minden hozzáértő ember, maga a koll. gazdasági tanács is, úgy fogja fel, hogy itt a költségvetésben a hátraléköveteléseknek fedezetül való beillesztése céloztatik. Másként értelmezni nem is lehetett. A gazdasági tanács erre a megengedhetlen célzatra megtette a maga észrevételét. Erre a 412—916. sz. e. ker. végzés (ezt is úgy mérlegetem, mint a visszhang írójának a művét) elég rugalmas, kitérő fejtegetések között azt mondja, hogy „a hátralékos jövedelmeket olyan rendkívüli bevételeknek kívánja tekinteni, melyek a vagyonhoz csatolandók”. Ismét homályos kifejezés. De ha az az értelme, ami első tekintetre is kiolvasható belőle: kijelentem, hogy végzetes következménnyel fogna járni. Ez a tér nem vehető igénybe ennek a kérdésnek a hővebb tárgyalására. Mindenesetre a határozat nem elég szabatos a kifejezésben. Vagy talán az ide vonatkozó gazdasági tanácsi felvilágosítások után, a szabatosság hiánya jó lesz hátsó ajtnak?

A reális és dubiózus követelések közt tehető distinkcióra nincs szükség s az ismét odavetett kifejezéssel sem illet a tudósítás íróját bántani. A követelések ilyen vagy olyan voltát semmi próféta ihlet nem oszthatja minden kétséget kizárólag ilyen kategóriába. Megtörtént már, hogy törölt követelés is befolyt. Csak vigyázni kell a dolgok menetére, mert bizony egész sorozatára mutathatnék a követeléseknek, amelyek csakugyan dubiózusok voltak, de amelyeket az éberség realizálni tudott.

De hadd végezzem be már is terjedelmessé vált válaszomat. Csak egy kis summázásra kérek engedelmet.

Az egész hadjárat, melyet a visszhang írója megindított, a 672—915. számú egyházkerületi végzésben jelentkezik először. Mint vörös fonal vonul végig rajta a tisztviselők nyugdíjintézete szabályzatának a göngyölgetése, egészen addig, míg kiderül, hogy Sütő Antal pénztári tisztnek kevés a nyugdíjba beszámítható fizetése és kevés az egyházkerületi pénztárból járó személyi pótléka. A hátralékjövedelem kezelésének kérdése, melynek felvetésére semmi szükség nem volt, csak jelentéktelen háttérnek mutatkozik. A göngyölgetésnek a tisztviselők nyugdíjintézménye sok kárát vallotta, mert több ezer korona járandóságtól esett el az új szabályzat végleges megerősítésének akadályozása és késleltetése következtében. Mert hiszen a „pénzügyi egyenértékről” kívánt tájékozás, bármily erős pénzügyi tudásra mutat is, végredményében semmi egyéb nem bizonyult alkalmasnak, mint arra, hogy költséget és fáradságot okozzon s a nyugdíjintézet elkészített szabályzata ügyének ellátását még egy évig függőben tartsa. Ezzel az alkalommal nem kívánom kutatni annak az okát, hogy miért kellett ezeknek így történnie. De ha a szükség úgy kívánja, arra is reá tudok mutatni.

Nem terjeszkedhettem ki a visszhang minden mondatára. Arra nekem, aki hetenként nem 8—10 órai hivatalos szolgálatot teljesít, hanem legalább tíz annyit, időm nem jutott. Így is érzek két dolgot: egyik az, hogy hosszabbnak kellett lennem, mint szándékoztam és hogy kötelességteljesítéssel túlságosan terhelt állapotomban sokszor sebtiben kellett írnom. De azt hiszem, elég-

séges volt az, amit és ahogyan elmondtam arra nézve, hogy a „visszhang” írója tévedéseinek sorozatát belássa. Ha erre nem volna hajlandó: nyugodtan hivatkozom olvasó közönségünk ítéletére. Nem is szívesen mentem bele, hogy a „visszhang” magas állású írójával szembeálljak. De ezt eddig is híven őrzött s ezután is szigorúan megőrzendő s még eddig senkitől meg nem támadott reputációm megkövetelte. Megnyugtatóul kijelentem, hogy tudósításomban a „visszhang” íróját discreditálni nem akartam, aminthogy nem is discreditáltam. S ha ennek ellenére is discreditálásnak venné a tudósítást, sajnálnám, de nem tehetnék róla. A visszhang támadására adott igénytelen válaszom után a tudósítás elérte a rehabilitációt. Végül ki kell jelentenem, hogy esetleges tudósításom megtámadtatását én sem fogom semmikor sem védelem nélkül hagyni, mert az én hitélem semmi irányban szintén nem a Csáky-szalmája. Arról a jogról pedig, hogy a tudósító, ha a szükség úgy hozza magával, megjegyzéseket kapcsoljon tudósítása valamelyik pontjához, lemondani jövőre sem szabad.

A válaszom elején említett gazdasági tanácsvégzés egész terjedelmében a következő:

„1130—1916. Olvastatott a pénzügyi bizottság 80—1916. sz. végzése, kapcsolatban az 1012—1916. számú gazdasági tanácsvégzéssel a koll. tisztviselők és alkalmazottak nyugdíjszabályzata tárgyában, a következő határozati javaslat kíséretében:

Gazdasági tanácsunk a pénzügyi bizottságnak az egyházkerületi közgyűlés 405. sz. végzésével kapcsolatban előterjesztett véleményes jelentéséből tudomásul veszi és megállapítja, hogy a pénztári tisztviselőknek a felterjesztett kimutatásban jelzett személyi pótléka azért nem állanak arányban azoknak törzsfizetésével, mivel a kérdéses pótlékokat az egyházkerületi közgyűlés 1910. évi 313. sz. határozatával (10. pont) változás alá nem eshető állandó összegekben állapította meg. A most érintett egyházkerületi határozattal a pénztárnok személyi pótléka 600 K, az ellenőre 450 K és a pénztári tiszté 250 K-ban állapított meg.

Eme személyi pótlékok a 408—1911. sz. egyházkerületi határozattal engedélyezett 15%-os fizetésemelési részleteknek folyósításával 690 K, 517-50 K és 287-50 K-ban, majd az egyházkerületi pénztárnok az 547—1915. számú egyházkerületi végzéssel jóváhagyott költségvetése rendjén s annak 6. sz. indokolása szerint a pénztárnok személyi pótléka 1000 K, az ellenőre 700 és a pénztári tiszté 300 K kerek összegekben állapított s tétetett folyóvá.

Mindezekből kétségtelenül kitűnik tehát, hogy míg a 408—1911. számú egyházkerületi határozat alapján a pénztári tisztviselők pótlékai fizetésük arányában emeltetett, addig az ekként felemelt pótlékok az egyházkerületi közgyűlés által s az előbb említett mértékig egészített ki.

A fentebb hivatolt 405—1916. sz. egyházkerületi közgyűlési határozattal kapcsolatban jelenti továbbá gazdasági tanácsunk az egyházkerületi közgyűlésnek, hogy Sütő Antal pénztári tisztnek nyugdíjba beszámítható javadalmazása a 379—1913. számú gazdasági tanácsvégzés alapján s ahhoz képest van a kimutatásban feltüntetve s hogy kérvénye folytán az itt szereplő 1360 K-val szemben nyugdíjba beszámítható fizetése az 1127—1916. sz. gazdasági tanácsvégzés szerint már 1980-ban állapított meg.

Erről a pénztár, a számvevő, a pénzügyi bizottság

végzésileg, az egyházkerületi közgyűlés pedig jelen jegyzőkönyv felterjesztése rendjén értesítettik.

A gazdasági tanács a pénzügyi bizottság javaslatát elfogadja és határozati erőre emeli.

A tudósítás írója.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár januári füzeté a következő tartalommal jelent meg: I. Theologiai Értesítő: Dr. Szlávik M., A szimbolika fogalma, története és irodalma; és A theol. enciklopédia története és irodalma. — II. Beszédék és imák különféle alkalmakra: Bányay S., Bibliamagyarázat. Bocsor L., Növekedjünk. Csűrös J., Helyettünk szenvedett (bőjti). Juhász S., A két út. Kiss S., Krisztus zászlajának felirata (bőjti). Péntek F., Konkoly a tiszta búza között.

Megjelent a **debreczeni magyar királyi tudományegyetem református hittudományi karának tanulmányi és vizsgálati szabályzata**. Tartalma: I. Általános határozatok 1—8. §. II. Colloquiumok 9—12. §. III. Alapvizsgálat 13—25. §. IV. A hittudományi kar hallgatóinak előadott tudományok 26. §. A nyolc nyomtatott lapnyi Szabályzat jóváhagyott Ő császári és apostoli királyi felségének 1916. évi november hó 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával. Közzététetett a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1916. évi november hó 24-én 157,474. szám alatt kelt rendelete folytán.

Igehirdető egyházi beszédék gyűjteménye. Kiadják Révész János ev. lelkész, Soltész Elemér ref. lelkész szerkesztők. Megjelenik havonként. A folyó évi februári füzet tartalma: Szücs József: Vigyázó, meddig még az éjszaka? — Háborús időben. Kiss Samu: Négyféle talaj. — Vasárnap. Mészáros János: A keresztényen megszentelődése. — Vasárnap. Fiers Elek: Későn. — Vasárnap. Szabó Béla: Jó társaságot válassz. — Farsangi. Révész János: Világbőjt. — Bőjt első vasárnapján. Dr. Tóth Lajos: Szíveteket szakgassátok meg. — Bőjti bűnbánati.

A Könyvtárság folyó évi január 15-én kiadott 7. száma tárgyilagos bírálatokat és ismertetéseket közöl a magyar és külföldi irodalom újabb és figyelemre méltó termékeiről. A fokozódó érdeklődésre érdemes kiadvány július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án jelenik meg. Előfizetési ára egy évre tíz korona. Megrendelhető Scholtz Testvérek könyvkereskedő cégnél Budapest, IX., Ferencz-körút 19. sz.

Debreczen sz. kir. város múzeuma 1914. és 1915. évi működéséről és állapotáról 28 lapnyi jelentést tett közzé a múzeum igazgatósága. Az 1904-ben alapított eme kulturintézet rohamos fejlődésnek indult, házépítési alapja már is meghaladja a százezer koronát, rendezése szépen halad, gyűjteménytárgyai úgy minőségre, mint mennyiségre nézve meglepően gyarapodnak, látogatottsága méltó érdeklődésről tanúskodik, általában valóságos kulturmissziót teljesít. Ez örvendetes fellendülés Löfkovits Arthúr múzeumigazgató, dr. Ecsedi István tb. és Zoltai Lajos vezető múzeumőr érdeme.

Halottaink

Bóznai Novák Lajos sárospataki theol. akadémiai tanár és főiskolai lelkész életének 62., tanári szolgálatának 21. esztendejében, folyó évi február hó 16-án délután 4 órakor meghalt. A sárospataki kollégium oszlopos vezérférfiának földi maradványait folyó hó 18-án d. u. 3 órakor, a kollégium udvarán tartott gyászszertartás után öszinte kegyeletes részvét mellett helyezték sírnyugalomra. Tanári kiváló érdemeit és működése hatását s eredményeit bizonyára méltóképpen fogja honorálni az ősi sárospataki kollégium, melynek szíve utolsó dobbanásáig hű és munkás bajnoka volt. Temetésén a debreceni kollégiumot dr. Mitrovics Gyula képviselte.

Lénárt József nyug. magyarói lelkész, a görgényi egyházmegye volt esperese január hó 15-én 67 éves korában Kolozsvárott elhunyt.

Orosz István néhai tanártársunk özvegye szül. Wessprémi Anna úrasszony hosszas gyengélkedés után jobb létre szenderült. Halálát gyermekein és unokáin kívül nagy rokonság gyászolja. Öszinte részvéttel kísértük utolsó nyughelyére.

Dr. Biber József m. á. v. fogalmazó, néhai Biber József lelkésztársunk fia folyó hó 3-án reggel 27 éves korában rövid szenvedés után váratlanul meghalt. Elhunytát özvegy édes anyja és nagyszülei gyászolják.

Tasnádi Kasdos Lászlóné szül. Szabó Róza úrasszony folyó hó 5-én páratlan türelemmel viselt hosszú betegeskedés után csendesen elhunyt. Minden jótékonyági és egyházi intézménynek áldozatkész istapolója és számos tagú példás családjának éltető lelke, koronája volt. Városunk és egyházunk előkelőségének öszinte részvéte mellett Dr. Baltazár Dezső püspök fennkölt imádsága és a kántus éneke mellett helyezték el hamvait a családi sírboltban.

Gróf Degenfeld-Schomberg Sándor honvédhuszár hadnagy, Gróf Degenfeld Sándor szép reményű, tehetséges, derék fia, az orosz fronton a Meszticanesti körül vívott harcokban hősi halált halt. A haza és a szabadság elszánt ifjú bajnokának halála miatt méltán bánkódó szülei, testvéri és rokoni szíveket vigasztalja meg az Úr! Legyen áldott emlékezetük.

Különfélék

„Ő ami tőle telt, azt tevő“.

Egy hatvanöt esztendőös öreg özvegy asszony egy négyzet méternyi kertecskét kapott, abban virágot nevelt. A virágot cserépbe rakva eladta s annak árát elvitte a lelkészhez, hogy küldje el a debreceni diakonisszák beteg szobája számára. Ezenkívül a tőle telhető fillérek mindig ott voltak a háború okozta nyo-

mor enyhítésére szánt gyűjtő íveken. A gazdagok, a háborús inség idején is minden földijóban bővülködők nagyszámú adományai mellett elenyésző csekélyesség e néhány fillér, de bizonyos, hogy: ő ami tőle telt, azt tevő.

Püspöki egyházlátogatás. Február hó 11-én dr. Baltazár Dezső püspök úr a derek karczagi egyházban tartott generalis visitatiót, kíséretében voltak az egyházkerületi főjegyző Kiss Ferenc, dr. Ferenczy Gyula egyházkerületi tanácsbíró, Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok és Futó András püspöki titkár. A vasúti állomásonál dr. Szentesi Tóth Kálmán fogadta s üdvözölte az érkezőket rövid, de tartalmas beszéddel, melyre püspök úr szívélyes hangon válaszolt. A dermesztő hideg ellenére nagy sokaság várt az érkező püspökre. Hosszú kocsisorban történt a bevonulás. A gimnázium hatalmas épületének előcsarnokában Horváth Ferenc fogadta üdvözlő beszéddel a püspök urat a tanárok és tanuló ifjak élén, melynek végeztével az ifjak énekkara üdvözlő dalt énekelt. Majd a gimnázium dísztermében történt a gyülekezés, ahol a különböző küldöttségek fejezték ki tiszteletüket a püspök úr előtt. Az egyház nevében dr. Dobray László mondott gondolatokban igen gazdag, hatásos beszédet, a városi magisztrátus részéről dr. Sz. Tóth Kálmán tolmácsolta az igaz tisztelet és őszinte ragakodás^s érzelmeit. A róm. kath. egyház képviselőjében Sigray János esperes-plébános, a gör. keletiek részéről Popesku Miklós esperes, az ipartestület nevében Kósa József, a gimnáziumi és népiskolai tantestületek részéről Török Vince lelkész üdvözölték még püspök urat, ki a tisztelgők igen szép beszédeire együttesen válaszolt a tőle szokott eloquentiával. Majd az egyházi irodai kezelés és a számadások megvizsgálása vétetett folyamatba. Mindenek szép rendben és ékességben találtattak. Az egyház anyagi ügyeinek menete a hívek áldozatkészségéről tesz bizonyosságot. Az 1915. évi számadás szerint 103,936 K 78 f bevétele s 103,905 K 90 f volt a kiadása az egyháznak. Az 1916. évi számadás még nem ment át a törvényszabta vizsgálaton, de már meg volt állapítható, hogy a bevétel 108,850 K 63, a kiadás 108,796 K 49 f volt. Látható ezekből a számokból is, hogy a karczagi egyház fölösleggel épen nem rendelkezik s ha a mai nehéz időkben is fenn tudja magát tartani, azt híveinek munkás áldozatkészsége s vezetőinek bölcsesége teszi lehetővé. A generalis visitatio itt is azzal a számadásos formákkal találkozott, mint mindenütt az egyházkerület más egyházaiban. Nehéz forma! Csuda, hogy az egyházi gondnok a sok alapítványok kezelésének labirintjében el nem téved. Nagy szerencse, hogy a gondviselés olyan kiváló gyakorlati ügyességgel megáldott férfiakat rendel a gondnoki székbe, akik a régi formák közt is rendben tartják a számadásokat. Így végzi ezt ritka ügyességgel, tudással, gyakorlott jártassággal Karczagon is annak gondnok-pénztárnoka: Hajdu

Béni. El kell azonban jönni mielőbb az időnek, amikor a kezelés egyszerűsítése be fog következni az egyházak pénztári kezelésében is. Ezt sok tekintet sürgeti. Vasárnap reggel, február 11-én püspök úr egészen megtelt templomban tartott gyönyörűséges egyházi beszédet, melynek előadási művészete, alakilag gyönyörű kidolgozása s bőségesen gazdag tartalma egyiránt magával ragadta az ünneplő közönséget. A városi dalárda művészileg előadott énekkel emelte a vallásos buzgóságot. Az istentisztelet végeztével a presbiterium díszgyűlést tartott, melyet Madarász Imre lelkész gyönyörű imával nyitott meg. Majd a püspök úr meleg üdvözlése után az egyház szellemi s anyagi helyzetéről számolt be. Püspök úr a presbiterium előtt, az itt szerzett tapasztalatok után, örömeinek s megelégedésének adott kifejezést a látottak felett. Hatásos szavakban buzdította a presbiteriumot a további esőggedetlen egyházépítési munkálkodásra. Kiemelte, hogy egyéb sok teendők közt főként új templom építése, a temetőkert korszerű rendezése, a tantermek padozatának újítása, bútorainak új, modern bútorokkal való felváltása vár sürgősen az egyházban az erőfeszítésre, a munkás áldozatosagra. Ajánlja, hogy a már közel 50,000 korona templomépítési alapot ne annyira monumentalis építkezésre, mint inkább több imaház létesítésére fordítsa az egyház. Áldást kívánt a presbiteriumra az egyházra s ezzel a díszgyűlés befejeztetett. Gyűlés után a karczagi izraelita hitközség rabbinusa Schuck Mór többed magával jelent még meg a püspök úr előtt s mondott igen talpra esett üdvözlő beszédet, melyre püspökünk szívélyes meleg szavakban válaszolt. Végül a hevesnagykunsági egyházmegye esperese Györy Lajos intézett szintén üdvözlő beszédet püspök úrhoz. Jelen voltak, a helybeli lelkészekon kívül. Török Imre kisújszállási lelkész s egyházmegyei főjegyző, Kövendy Dénes kunmadarasi, Keresztessy Károly tiszaszentimrei, Baja Mihály túrkevei lelkészek, több segédlelkész és mások. Az esperes üdvözlő szavaira bensőségteljes szavakkal válaszolt a püspök úr, kinek az egyházmegye körében való megjelenése, intő, buzdító szava, útbaigazító tanácsa meg fogja teremni hasznos, üdvösséges gyümölcseit. A tisztelgések második rendjének végeztével püspök úr igen sok helyen látogatást tett a városban, mellyel még jobban magához kapcsolta a karczagi magyarok szívét, lelkét. Delben közebed volt. Erről s az azután történetekről: másutt fog lapunk megemlékezni. Itt csak az^t emlitem még meg, hogy az ünnepi templomi szónokla végeztével a gyülekezetet püspök úr a még létesítendő újabb Katona-Otthonok javára teendő adakozásra hívta fel. A felhívás gyönyörű eredménye 522 korona adomány volt. A karczagiak szeretik hazájokat s szeretetöknek a fillérek tömeges összehalmozásával is kifejezést tudtak adni.

r-r.

Adományok kimutatása. Főtiszteletű püspök úr felhívó szózatára a párhuzamos osztályok felállítása következtében megnövekedett számú tanítóképző-intézeti

ifjaink segélyezésére, kedvezményes tápintézet ellátásban való részeltethetésére eddig egyházmegyénként a nt. esperes urak buzgólkodása következtében a következő szép adományok gyűltek be a kollégiumi pénztárba, u. m.: Alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye 570 K. Békésbányai egyházmegye 203 K. Bihari egyházmegye 122 K 74 fill. Debreczeni egyházmegye 56 K. Érmelleki egyházmegye 58 K. Felsőszabolcsi egyházmegye 34 K. Heves-nagykunsági egyházmegye 40 K. Máramarosugocsai egyházmegye 97 K 30 fill. Nagybányai egyházmegye 10 K. Nagykárolyi egyházmegye 519 K 28 fill. Szatmári egyházmegye 5 K. Kertész Gábor adománya 20 K. Összesen 1735 K 32 fill. Arról értesültünk, hogy abban a három egyházmegyében, ahonnan még nem érkezett semmi adomány, a gyűjtés most van folyamatban, sőt azok az egyházmegyék is, amelyek más egyházmegyékhez hasonlítva, csak kisebb összeggel áldozhattak a fontos célra, nem mondták ki az utolsó szót, hanem a folytatólagos gyűjtéssel jelentékenyen emelni fogják eddigi adományuk összegét. A szükséglet felül áll a 3000 koronán; reméljük, hogy az ezután befolyó adományokból a még hiányzó összeg ki fog telni. Az adománygyűjtés szép összegével vezető alsószabolcsi és nagykárolyi egyházmegyék esperesait, adakozó egyházait és híveit méltán illeti a legnagyobb elismerés.

Dr. Némethy Károly v. b. t. t. hevesnagykunsági egyházmegyei gondnokot, belügyi államtitkárt Debreczen város díszpolgáraként választotta. A kiváló férfiút, aki a város fejlesztése körül megbecsülhetetlen érdemeket szerzett, szívünk teljességéből tisztelettel üdvözljük.

Márk Endre főgondnok. A Barabás Samu esperes szerkesztésében megjelenő Egyházi Ujság januári száma a fenti címmel emlékezik meg a debreczeni egyház tisztújításáról. „Jó választást csinált a debreczeni egyházközség, amidőn a főgondnoki állást a város köztisztletnek örvendő polgármesterével, Márk Endrével töltötte be. Márk Endre Erdélyben is nagy népszerűségnek örvend. Szíveket hódított, lelkeket ejtett foglyul 1912. év őszén, amidőn dr. Baltazár Dezső püspökkel a Kálvineum érdekében útra kelt Székelyország felé. Soha el nem felejttem azokat a napokat, amiket együtt töltöttünk 5 esztendővel ezelőtt. Amidőn e sorokat rogom, előttem az *Egyházi Ujság* 1912. évfolyamának 8-ik száma, amelyben a brassói és kézdivásárhelyi kálvineumi estélyről számolunk be. Istenem! Mennyi minden történt azután. A festői szépségű sinajai úton, ahol lelkünk édes mámorba esett a természet csodás szépségének hatása alatt: 1916 augusztusában vad oláh csordák törtek be szép magyar hazánkba. Brassó és Kézdivásárhely lelkes papjait: Tökés Ernőt (brassói I.), Szabó Jenőt és Czirmay Zoltánt (kézdivásárhelyi I.), akik nagy lelkesedéssel és buzgósággal készítettek elő a kálvineumi estélyt: koldusszegényen futni láttuk édes otthonukból, boldog családi fészekből — a rablógyilkosok elől. Ki hitte volna, amidőn Kézdivásárhelyen nézegettük Gábor Áron harangokból készített ágyúit, hogy egy pár esztendő múlva élő tanúi leszünk annak a szívet és lelket megrázó jelenetnek, amidőn tornyainkból leszedik harangjainkat, hogy ágyút öntsenek azokból, mert veszedelemben a haza! Márk Endre debreczeni polgármester és főgondnok nevének olvasásakor ezek az emlékek felújulnak lelkünkben és ezeknek hatása alatt köszöntjük a megmentett Erdélyből Debreczen új főgondnokát”.

A Dóczi Imre nevére teendő alapítványra a következő adományok folytak be: a hajdúböszörményi Boeckay-főgimnázium tanári kara 150 K, fenntartótestülete 350 korona, Gulyás József Sárospatak 10 K, pápai református nőnevelő-intézet 6 K, kunszentmiklósi református főgimnázium tanárai 30 K, ugyanazon főgimnázium fenntartótestülete 30 korona. Az alapítványi tőke összege ezidőszert 4730 K 38 fillér. Debreczen, 1917 február 21. *Karai Sándor*, főgimnáziumi igazgató.

Lelkészcserélés. A szamosbercsi gyülekezet egyhangú meghívással Hadadi István mészárosi segédlelkészt választotta meg lelképásztorául. Az új pásztoron és gyülekezetén sokasodjék meg az Úr áldó kegyelme!

A Református Katonák Lapja a napokban jelentette meg a 2. számát az elsőhöz hasonló gazdag tartalommal. Az első számból 20,000 példány fogyott el, jöllehet a kiadóhivatal csak kevés tábori lelkészünk címének van birtokában. Nagyon jó szolgálatot tesz mindenki, nemcsak e minden támogatásra érdemes vállalkozásnak, de harcoló testvéreinknek is, aki református tábori lelkész ismerőse, hozzátartozója tábori postai címét, csapatszerzését a Református Katonák Lapja kiadóhivatalával (Budapest, VII., Abonyi-utca 21. sz.) egy levelezőlapon közli. A kiadóhivatal megkeresésre küldi a lapot bárkinek teljesen ingyen s minden tábori lelkésznek, akinek címét megtudja, több száz példányban. Az esperes urak szíves figyelmébe ajánljuk, hogy az egyházmegyéjükből tábori szolgálatra bevonult lelkész atyafiak névsorának és pontos címének megküldésével nagy lendületet adhatnának e lapnak.

Vass Antal, a 39. gyalogezred többszörösen kitüntetett tábori lelkésze folyó hó 4-én Debreczenbe jött pár napi szabadságra s vasárnap délután 5 órakor a Kossuth-utcai templomban nagy hatású bibliamagyarozatot tartott.

Belmisszió új mezőn. Uray Sándor debreczeni lelkész a minapában lelképásztori intelmekkel bocsátotta hivatásuk mezejére azokat a bábaképzőintézetű nőket, akik a tanfolyam elvégzésével elhagyták az intézetet. Üdvözljük a kezdeményezőt és munkájára áldást kívánunk!

A nagyszalontai Arany-ünnep március 2-áról elmaradt. A szalontaiak az országos ünnepség helyett az évfordulón, d. u. 5 órakor szükkörű estélyt rendeznek. Reméljük, hogy az országos ünnepély a jobb idők beálltával meg lesz mielőbb.

Lelkészcserélés más egyházkerületben. A siklósnagyfalui egyház Nagy Ákos kőrösi s.-lelkészt a radostyáni gyülekezet Svingor Jenő zubogyi lelkészt választotta meg lelkészéül.

A koronázási hitlevél ügyében Homola István kassai ág. hitv. ev. lelkész úr hosszabb levelet küldött hozzánk, melyben elmondja, hogy az Órallóban megjelent cikke irásakor még nem tudta, hogy a hitlevél szerkesztőbizottságban Baltazár püspök és Zsigmondy felügyelő is bent vannak s hogy ő — Csecsetka nyomán — az az 1608. és 1647. évi vallásügyi törvényeket nem egyszerű törvényeknek, hanem államszerződés jellegűeknek tartja. Ez utóbbiban igazsága is van, de ez nem változtat azon a tényen, hogy az 1608. és 1647. évi törvények a régebbi hitlevelekben sem voltak külön említve. Erről a kérdéstről egyébiránt az Evangélikus Órallóban *Polner Ödön* pozsonyi egyetemi tanár, kitűnő közjogtudósunk, írt hosszabb cikket, körülbelől ugyanazon megjegyzése-

ket tevén Homola cikkére, melyeket mi tettünk. *Polner* cikkének azonban kiváló érdekességet ad befejező része, melyben azt mondja, hogy a koronázásban az esztergomi érsek szereplése ma már anachronizmus és helyesebb volna az országgyűlés valamelyik házának elnökével felcserélni.

Radácsi György sárospataki theologiai tanár 44 évi működés után nyugalomba vonul. Az érdemdús öreg professzornak, akiben a sárospataki kollégium egyik tipikus egyénisége távozik a tanári katedráról, őszintén kívánjuk, hogy pihenési idejét évek hosszú során át zavartalan meglelgedésben és békességben élvezhesse.

Háborús segély az országos gyámintézetii segélyben nem részesülő lelkész özvegyeknek. Örömmel értesülünk róla, hogy az Országos Hadsegélyező-Bizottság az 1896. előtt özvegyekre jutott, elaggott lelkészözvegyek segélyezésére 20,000 koronát engedélyezett. Hála és elismerés a konventi elnökség mindenre kiterjedő gondosságának, mely az igazán szűkölködő özvegyeink részére e mostoha időkben is megtalálta a segítő forrást. (A múlt évben ugyan ezek részére a jótékony célú államsorsjáték jövedelméből eszközölt ki a konventi elnökség királyi adományt.) A segélyek kiosztása rövid időn belül meg fog történni.

A debreczeni kollégium bentlakó növendékeit a fűtő- és világítóanyag szűkössége miatt folyó hó 10-től 25-ig haza kellett küldeni.

A MPIT Debreczeni Köre folyó hó 25-én protestáns estélyt rendez Nagyváradon a Nagyvárad Református Tanítónőképző-intézet közreműködésével, miről jövő számunkban fogunk referálni.

A Debreczeni Katona-Otthon folyó hó 3-án délután szeretetteljes ünnepség keretében búcsúztatta el a Zita királyné nevére nevezett 16. huszárezred két me-netosztagát. Az ünnepélyen Dr. Baltazar Dezső püspök úr lelkes beszédet intézett a hadbavonuló huszárokhöz.

Kitüntetett táborigazgató lelkész. Papp Géza táborigazgató lelkész, odaadó harctéri szolgálataiért a Károly csapatkereszt kitüntetést kapta. (A Rendeleti Közlöny szerint a Károly csapatkeresztet, mely a tulajdonos hatála után teljes tulajdonjoggal a törvényes örökösökre száll rá, kizárólag csak azok kaphatják, akik csapatoknál ellenséges tűzben teljesítettek katonai szolgálatot bizonyos meghatározott időn át.) Kitüntetett lelkésztársunkat szívből üdvözljük.

A Világ című szabadkőműves napilap február 5-i számában „A rendelőben” cím alatt érdekes orvosi tapasztalatot van megírva arról, hogy az egyszerű ember lelkét miként lehet megjobbitani s ez úton testi egészségét is helyreállítani a bibliából vett tanítás segítségével. Az érdekes és tanulságos cikk ezzel végződik: *ki-fizetődik, ha az ember tud egy kis bibliát.* Ki bizony, — épen azért sürgette a reformáció, hogy minden embernek (nemcsak a papoknak) kezében legyen a biblia.

Barkóczy egyesülete cím alatt arról írt több ízben a Világ című lap, hogy az állami tanárok s igazgatók milyen szívesen tagjai a *katholikus felekezeti tanáregyesületnek*. Mint érdekes adatát ideírjuk, hogy Magyarországon 14 tankerületi főigazgató van, ezek közül 12 római katolikus és 9 vezető helyet foglal el a katolikus tanáregyesületben.

Hírek Nagybeacserekről. A nagybeacsereki keresztény nőegylet tagjai múlt évben többek között azzal is foglalkoztak, hogy a cs. és kir. tartalék kórházak betegei számára fehérneműket foltoztak. 1608 óra munkát ál-

doztak e célra, melyen megfoltoztak 1608 drb. fehérneműt, inget és alsó nadrágot. — A nagybeacsereki református egyházban már régebben kezdeményeztek egy lelkészi alapot, mely alap kamata fele a lelkészé, fele pedig az alaphoz esatoltatik addig, amíg 20,000 korona nem lesz. Azután $\frac{9}{10}$ adatik a lelkésznek, $\frac{1}{10}$ rész pedig tőkésítettik az idők végéig. Ez alap ma már 10,000 korona. Jövedelméből a lelkész 250 koronát kapott, 250 korona pedig tőkésített. Most meg hasonló feltételek mellett „Ferenc József egyházfenntartó-alapítvány”-t tervez az egyház. Ennek jövedelme az egyháze lesz. Eddig 500 korona gyűlt e célra, mely $\frac{6}{10}$ hadi kölcsönben helyeztetett el.

A konyári református egyháztanács méltányolva lelkészének és tanítóinak a háború alatti tevékenykedéseit és mérlegelve a mindinkább nehezebbé váló megélhetési viszonyokat, 1917 januártól kezdődőleg személyhez kötöten állandóan. Hegedüs Ferenc lelkésznek évi 500 koronát, V. Szalai Gábor tanítóknak 500 koronát, Szilágyi Imre tanítóknak évi 500 koronát, Báthori István igazgató-tanítóknak évi 100 koronát, Kovács Margit tanítóknak évi 100 koronát, hadbavonult Kovács Ferenc tanítóknak, illetve helyettesének évi 100 korona drágasági pótlékot szavazott meg.

A dunamelléki egyházkerületben január hó 29. és 30. napjain négy segédlelkész a második, 5 pedig az első lelkészképesítő vizsgát sikerrel tette le.

A hazai oláhok hadiárvaalapja túl van a félmillió koronán.

Idők jele. Miután a nyomdai üzem akadályai ez idő szerint elháríthatók voltak: ismét kiadhatjuk Lapunkat, meg pedig a folytonosságra való tekintetből kettős (7—8.) számban. Reméljük, hogy ezzel visszazökkenünk a rendes kerékvágásba.

Előfizetőink nagyrésze még mindig nem küldte be az előfizetési díjat. Teljes tisztelettel kérjük azért őket, hogy tekintettel a mai nehéz anyagi viszonyokra, könnyítsék meg munkánkat az előfizetési díjak mielőbbi beküldésével. Hasonló kéressel fordulunk az igen tisztelt hátralékosokhoz is. *A kiadóhivatal.*

Tartalom: Dr. E. J., A konfessziók létjogosultsága. — Andrassy K., Rejtélyek. — Iskola: Sinka L., Vallás-tanítás és a tanító. — László Gyula, A tanítókhöz. — Közélet: Discreditálás és rehabilitatio. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfélék. — Hirdetések.

Pályázati hirdetés.

A téglási egyház pályázatot hirdet két férfi tanítói állásra.

Az egyik kántortanítói állás. Javadalma: 1000 kor. készpénz, 240 kor. kántori díj. Lakás, kert, két kert 300—300 □-öl a beltelkekben.

A másik rendes tanítói állás javadalma: 1000 kor. készpénz. Lakás természetben. Az állások közül a kántori június elsején, — a másik azonnal elfoglalandó. Orgonázás megkívántatik. Próbára akiket az egyház meghív, azok költségét megtéríti.

Pályázat határideje március 20.

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések
a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár;
Lic. FIZÉLY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ
LAJOS, nagybörzsönyi ev. lelkész.

Megjelenik
július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: **Scholtz Testvérek** könyvkereskedése Budapest, IX.,
Ferencz-körút 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi
termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.
Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb
kivitelben, valamint teljes úri kelen-
gyéket mérték után.

Szent Ágoston vallomásai.

Két kötetben.

Fordította: **Dr. Vass József.**

Kiadja: az „ÉLET”.

A két kötet ára 6 korona.
(Postán 6 K 30 fillér.)

Kapható:

Kókai Lajosnál

Budapest, IV. Kamermayer Károly-utca 3.

Legszebb konfirmációi ajándék.

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvecskéből a tiszántúli, tiszáninneni és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűséges kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával sziveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂x8¹/₂ cm. nagyságu, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, simitatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével díszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 péld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető:

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötetlékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.